

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Юридичний факультет

Кафедра кримінального права та правоохоронної діяльності

КРИМІНОЛОГІЯ

**КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ З ТЕМИ 10:
«КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ
ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ»**

Конспект лекції підготувала: Плутицька К. М.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального
права та правоохоронної діяльності
Запорізького національного університету

Запоріжжя — 2023

ТЕМА 10 «КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ»

*«Що у нас добре організовано, так це злочинність»
К. С. Меліхан*

План:

- I. Поняття організованої злочинності**
- II. Типи та види організованих злочинних формувань.**
- III. Кримінологічна характеристика організованої злочинності.**
- IV. Кримінологічна характеристика особи, яка займається організованою злочинною діяльністю.**
- V. Детермінанти організованої злочинності.**
- VI. Запобігання організованій злочинній діяльності.**

I. Поняття організованої злочинності.

Організована злочинність — сукупність кримінальних правопорушень, які вчиняються учасниками стійких, жорстко структурованих і планомірно діючих кримінально протиправних структур (груп, спільнот, асоціацій) для отримання прибутку із кримінально протиправного бізнесу на певній території або в певній сфері, взятої ними під контроль.

У кримінології виділяють *три основні ознаки* організованої злочинності.

Перша ознака організованої злочинності — наявність об'єднання осіб для систематичного скоєння кримінальних правопорушень з вираженою ієрархією, суворою дисципліною і стійкою системою кримінальних традицій.

Друга ознака організованої злочинності — економічна. Головна мета систематичного порушення закону — збагачення, накопичення капіталу, із чим нерозривно пов'язана діяльність з легалізації капіталів отриманих кримінально протиправним шляхом (відмивання грошей).

Третя ознака організованої злочинності — корупція.

До обов'язкових ознак організованих злочинних груп відносять такі:

- стійкість і тривалість існування;
- розмежування функцій між учасниками;
- ієрархічність;
- спеціалізація діяльності;
- мета — максимальний прибуток у мінімальний термін;
- специфічне соціальне «страхування» членів групи;
- заходи безпеки;
- жорстка дисципліна (аж до вбивства тих, хто не підкорюється наказам);
- ретельне планування кримінально протиправної діяльності.

Рівень організованої злочинності умовно ділиться на примітивний, середній і високий. Примітивний менш небезпечний, тому що носить локальний характер і не має зв'язку з чиновниками органів влади й управління. Середній і високий рівні схожі. Для них характерні такі ознаки:

- між керівником і виконавцем є проміжні ланки;
- наявність підрозділів спеціалізуються на різних видах діяльності;
- зв'язки з чиновниками органів влади й управління;

— для високого рівня — організація відносин між різними групами й координація дій.

Отже, категорія організованої злочинності має не тільки правове, а й етичне, релігійне, культурологічне, антропологічне, соціально-філософське (найбільш загальне) і, навіть синергетичне розуміння (синергетика — наука про самоорганізацію, про хаос і порядку).

Особлива суспільна небезпечність організованої злочинності полягає в тому, що вона може діяти на території декількох держав. **Транснаціональні злочинні організації** — це такі організації, які вчиняють злочини на території двох чи більше держав.

II. Типи та ознаки організованих злочинних формувань.

1) *Організована група (ОГ)* — стійке об'єднання трьох або більше осіб, які попередньо зорганізувалися для вчинення кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень), об'єднаних єдиним планом, з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи

Ознаки:

- наявність декількох осіб (трьох або більше);
- попередня їх зорганізованість у спільне об'єднання для готування або вчинення кримінального правопорушення (кримінальних правопорушень);
- стійкість;
- обізнаність усіх учасників такої групи з цим планом;
- об'єднаність кримінального правопорушення (єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану.

2. *Злочинна організація (ЗО)* — стійке ієрархічне об'єднання декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів.

Ознаки:

- стійкість;
- ієрархічність;
- наявність декількох осіб (п'ять і більше);
- зорганізованість членів або структурних складників за попередньою змовою для спільної діяльності, метою якої є:
 - безпосереднє вчинення ними тяжких та особливо тяжких злочинів
 - керівництво чи координація злочинної діяльності інших осіб
 - забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп

3. *Банда* — організована озброєна злочинна група, яка створюється для нападу на юридичних або фізичних осіб.

Ознаки:

- стійкість;
- ієрархічність;
- наявність декількох осіб (трьох або більше);
- озброєність;
- попередня зорганізованість членів або структурних частин для спільної діяльності для:

- нападу на підприємства, установи, організації;
- нападу на окремих громадян.

4. *Воєнізоване формування* — організації, яким крім загальних ознак злочинної організації, також притаманні такі *ознаки*:

- вони схожі на передбачені законами України, військові формування, але їх створення законодавчо не передбачене;
- мають організаційну структуру військового типу, що характеризується наявністю єдиного керівництва, підлеглості, дисципліни;
- воєнізований характер завдань і методів, які ставляться перед такою організацією, та засобів, що нею використовуються.

5. *Озброєне формування* — воєнізована група, яка характеризується такою специфічною (крім загальних ознак злочинної організації і воєнізованого формування) рисою: незаконно має на озброєнні придатне для використання вогнепальну, вибухову чи іншого виду зброю.

III. Кримінологічна характеристика організованої злочинності.

Кримінологічна характеристика сучасного стану організованої злочинності в Україні (рівень, структура, динаміка), складена на базі офіційних даних Офісом Генерального прокурора, має свої суттєві обмеження. Слід мати на увазі, що організована злочинність характеризується високою латентністю. Отже, насамперед, нижченаведені статистичні дані свідчать про активність правоохоронних органів у виявленні законспірованої, замаскованої злочинної діяльності, якою займалися члени ОГ і ЗО.

Аналіз динаміки організованої злочинності дозволяє виокремити два періоди в її розвитку: з 1991 до 1999 рр. кількість виявлених організованих злочинних угруповань, а також осіб, які вчинили злочини у їхньому складі, постійно зростала і становила в 1999 р. відповідно 1166 груп і 4673 осіб. Другий період (з 2000 р.) характеризується стійкою тенденцією до зниження загального числа виявлених ОГ і ЗО, кількості вчинюваних ними кримінальних правопорушень, а також чисельності осіб, які брали участь у кримінальних правопорушеннях. Така тенденція може частково пояснена тим, що тільки в чинному КК України 2001 р. були чітко визначені поняття «організована група» і «злочинна організація». До того часу правоохоронні органи не мали чітких критеріїв відокремлення організованих злочинних груп від звичайної групової злочинності, а, отже, широко трактували цей термін. Багато із виявлених злочинних угруповань нараховували у своєму складі тільки 2 особи. Можна сказати, що, насамперед, виявлялися найбільш очевидні кримінальні правопорушення.

Щодо періоду починаючи з 2010 року, то діяльність правоохоронних органів була вкрай неефективна, оскільки керівні посади почали займати люди, які були лояльні до президента Януковича В.Ф. або членів його сім'ї, тому професійні якості не грали ніякої ролі. Так само підбиралися кадри за всією вертикаллю управління правоохоронними органами. Створена система збирання хабарів від нижньої до верхньої ланки працівників різних правоохоронних органів часто унеможлиблювала, навіть порушення кримінальної справи проти рядових учасників ОГ і ЗО, не кажучи про організаторів.

За експертними оцінками, до кримінальних відносин з організованими злочинними об'єднаннями залучаються тисячі окремих підприємств і комерційних

структур. Але згідно з офіційною статистикою за 2022 рік в структурі кримінальних правопорушень, учинених ОГ і ЗО, переважають злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення (41%); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (7%), крадіжка (3%); незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (2%), створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній (2%); незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу (2%). Питома вага кримінальних правопорушень, учинених у складі ОГ і ЗО, складає 0,9 % від усіх кримінальних правопорушень, зареєстрованих в Україні. Тільки половина від усіх осіб, які вчинили злочини в складі ОГ і ЗО, засуджуються до позбавлення волі.

Протягом 2022 року було виявлено 395 організованих груп і злочинних організацій, з них: злочинних організацій — 10 %; за участю неповнолітніх — 3,5 %, з міжрегіональними зв'язками — 10 %, з транснаціональними зв'язками — 2,8 %, сформовані на етнічній основі — 6,8 %.

Аналіз статистичних даних дозволяє встановити, що частіше викриваються організовані групи, які функціонують менше 1 року (71 %) та до 2 років (19 %), кількість осіб у яких не перевищує трьох (54 %), або до 10 осіб (45 %).

Згідно з дослідженнями кримінологів, найбільш типовими кримінальними правопорушеннями, що вчинюються ОГ і ЗО в Україні, є незаконна приватизація державного, комунального майна, торгівля людьми, контрабанда, незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, кримінальні правопорушення в кредитно-фінансовій, банківській системах і зовнішньоекономічній діяльності, кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом тощо. Злочинні спільноти задіяні в масовому розкраданні продукції, сировини, обладнання та іншого майна державних підприємств, бюджетних коштів шляхом незаконного відшкодування податку на додану вартість, протиправному захопленні чужої власності, поєднаному з використанням протизаконних судових рішень та корупції в правоохоронних органах (рейдерство).

Організовані злочинні угруповання не можуть існувати без широкої корупції представників державних, господарських, контролюючих органів. Однак питома вага виявлених ОГ і ЗО з корумпованими зв'язками в 2022 році складала з корумпованими зв'язками – 9% (в органах влади та управління 6%)

Можна дійти висновку, що робота спеціальних суб'єктів запобігання організованій злочинності спрямована на викриття найбільш очевидних кримінальних правопорушень і найменш законспірованої діяльності, яка потім і відображається в статистичній звітності¹.

Основні види злочинної діяльності організованих злочинних формувань:

- наркобізнес;
- незаконна торгівля дикими тваринами;
- рекет (вимагання, викрадення людей);

1. ¹ Голіна В. В. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська, О. В. Лисодед та ін.; за ред. В. В. Голіни та Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014 - С. 385-389.

- контроль над банками і фінансово-кредитною системою;
- тероризм (підриви, підпали);
- незаконний автомобільний бізнес;
- незаконний експорт стратегічної сировини;
- організований напад на вантажі під час їх перевезення;
- організована проституція, сутенерство;
- антикварний бізнес;
- розкрадання й незаконний продаж зброї;
- проникнення в законну (легальну) економіку;
- незаконна торгівля людськими органами для трансплантації;
- контроль за контрабандними поставками тютюнових та горілчаних виробів;
- проникнення в органи влади та управління².

У 1992 р ООН визначила 14 видів транснаціональних організованих злочинів: відмивання грошей, терористична діяльність, крадіжки творів мистецтва й культури, крадіжка інтелектуальної власності, незаконна торгівля зброєю, захоплення повітряних суден, морське піратство, захоплення наземних транспортних засобів, шахрайство, комп'ютерні злочини, екологічні злочини, торгівля людьми, торгівля людськими органами, незаконний обіг наркотиків.

Перелік був доповнений у Неаполі на Всесвітній конференції з організованої злочинності в листопаді 1994 р. незаконними азартними іграми, таємним провозом незаконних мігрантів, вимаганням, незаконною торгівлею радіоактивними матеріалами, незаконною торгівлею вимираючими видами, транснаціональної крадіжкою автомобілів тощо.

IV. Кримінологічна характеристика особи, яка займається організованою злочинною діяльністю.

Причини виникнення й існування організованої злочинності в Україні багато в чому пов'язані з функціонуванням політичної системи, життєдіяльністю самої держави. Чим більше суперечностей у цій сфері, тим більше можливостей для розвитку організованої злочинності. Україна до цього часу є перехідним (трансформаційним) суспільством, якому притаманні політичні потрясіння, нестабільні економічні відносини, соціальні протиріччя. Відсутність політичної волі до вирішення складних державних проблем, зокрема і проблеми протидії організованій злочинності, криміналізація політичних відносин, погіршення економічної свободи, відсутність для політичної опозиції можливостей відповідально впливати на ситуацію в різних сферах життєдіяльності суспільства, — ось деякі загальні чинники, що підживлюють організовану злочинність.

Розвитку організованої злочинності, насамперед, сприяє криміналізації різних сфер економіки. Значною мірою ринкові економічні відносини в Україні підміняються неекономічним суперництвом корпоративно-бюрократичних структур (кланів). Падіння життєвого рівня більшості громадян, безробіття в легальному секторі економіки, об'єктивно розширює ресурсну базу організованої злочинності, підвищує «соціальну значущість» лідерів злочинних співтовариств, здатних

² Денисов С.Ф. Кримінологія. Особлива частина : навчальний посібник / С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, С. Г. Кулик. – Запоріжжя : КПУ, 2012. – С. 308.

організувати життєдіяльність тієї частини громадян, які втратили роботу, надаючи їм можливість кримінально протиправним шляхом діставати кошти для існування в умовах кризи економіки та паралічу державних структур.

Тіньова економічна діяльність є основою розвитку організованої злочинності. Вона передбачає існування виробництва, споживання, обміну й розподілу матеріальних благ і коштів, які не враховуються офіційною статистикою й не контролюються суспільством. Неврегульованість багатьох цивільно-правових відносин, нестабільність і суперечливість митного, податкового, іншого законодавства, що регламентує різні відносини в економічній сфері, використовується в інтересах представників організованої злочинності.

Завдяки існуванню системної корупції в нашій країні, з кожним роком усе більше чиновників різного рівня залучаються в організовану злочинну діяльність. Відсутність прозорості й підзвітності громаді є тим негативним чинником, який заважає впровадити дієвий соціальний контроль за їхніми діями.

Особистість злочинця — учасника ЗО — багато в чому залежить від рівня злочинної спільноти, до якої він належить. Зміна злочинності в бік організованих її форм зумовило потребу в кадрах нового типу, які мають ґрунтовні знання в економіці, юриспруденції, менеджменті, технічних науках. Кримінальне середовище почали масово поповнювати різні категорії службовців, у тому числі ті, хто обіймає відповідальні посади в апараті управління й мають широкі ділові зв'язки, серед них багато колишніх військовослужбовців. У вчиненні кримінальних правопорушень задіюються і професійні злочинці, а також ті, хто вже були раніше судимі. Саме вони є носіями звичаїв і традицій кримінальної субкультури.

Організатори й керівники ОГ і ЗО за соціально-демографічними ознаками (віком, рівнем освіти, сімейним станом тощо) майже нічим не відрізняються від аналогічних ознак законослухняних громадян — підприємців. Нинішній злодій у законі — це не татуйований представник злочинного світу з чорними від цифрира зубами. Вони характеризувалися як вольові, зухвалі й заповзятливі люди, що мають організаторські здібності, ділові зв'язки і великі матеріальні можливості. Можна сказати, що вони володіють своєрідною технологією кримінально протиправної діяльності, однак безпосередньо не приймають участь у вчиненні кримінальних правопорушень. Їм притаманні такі риси характеру як брехливість, мстивість, жорстокість, честолубство. Багато хто з них схильні до вживання наркотиків. Прагнення до збагачення будь-якою ціною є гіпертрофованим. Звертає увагу й така деталь, властива взагалі особистості організованого злочинця — це маскування способу життя й поведінки під законослухняне.

Щодо рядових учасників організованих злочинних формувань, то їм характерні підвищена увага до свого фізичного стану, доведена до автоматизму слухняність вказівкам керівника. Охоронцям, бойовикам притаманні рішучість, швидкість реакції, агресивність, прагнення вирішувати конфлікти шляхом фізичного або психічного насильства. Вони, як правило, вміють професійно користуватися зброєю, володіють прийомами бойової боротьби. Для багатьох учасників організованих злочинних спільнот характерною є престижно-споживацька психологія, у них завищена самооцінка й є впевненість у безкарності своїх кримінально протиправних дій. Можна сказати, учасники ОГ і ЗО є відчуженими від загальноприйнятих цінностей суспільства і його моральних засад³.

³ Воронин Ю. А. Введение в криминологию: курс лекций / Ю. А. Воронин. — М : Флинта; МПСИ, 2013. — С. 389-390.

V. Детермінанти організованої злочинності.

Велике значення мають і морально-психологічні чинники. Серед громадян панують настрої скептицизму, зневіри, незахищеності і страху перед злочинцями. Вони підживлюються деякими ЗМІ, які пропагують цінності злочинного світу, зосереджені на показі жорстокості, насилля, задовольняють примітивні людські потреби.

І, нарешті, у країні є певні умови, що *об'єктивно сприяють вчиненню організованих кримінальних правопорушень*, а саме: нереформованість системи кримінальної юстиції, незабезпечення принципу невідворотності покарання, прийняття нормативних актів, норми яких суперечать одна одній, що створює сприятливі можливості для організованої злочинної діяльності.

Норми кримінального і кримінального процесуального кодексів України щодо організованої злочинності відстають від змін, які вже відбулись і відбуваються в цьому явищі. Недофінансована правоохоронна система, яка послаблена відтоком професіоналів, кардинально нереформована за понад 23 роки існування незалежної держави, неспроможна адекватно відповідати на виклики злочинного світу. Не допомагає ефективній діяльності державних органів і відсутність спеціального законодавства протидії організованій злочинності, яке засвідчило свою результативність у таких країнах як Італія, США, Велика Британія. До останнього часу не було адекватного нормативного врегулювання, насамперед, забезпечення безпеки учасників процесів у справах про організовану злочинність (свідків, потерпілих, експертів, а також самих суддів). Їхня незахищеність від фізичного впливу часто руйнувала доказову базу, що призводило до закриття кримінальних справ.

Слід наголосити, що в новому Кримінальному процесуальному кодексі України 2013 р. було враховано багато ефективних механізмів, які застосовуються в зарубіжних країнах і надають більші можливості для ефективного розслідування заплутаних кримінальних правопорушень.

Новий етап розвитку української держави кардинально змінив деякі з криміногенних чинників сьогодення. Однак, внаслідок військової агресії РФ, виникла низка нових обставин, які зумовлюють погіршення криміногенної ситуації.

VI. Запобігання організованій злочинній діяльності.

Головна мета запобігання організованій злочинності в Україні на даний час — обмеження її масштабів. Однак слід зазначити, що до цього часу в нашій країні ще не створено ефективної системи запобігання організованій злочинності. Щоби змінити ситуацію на краще, потрібні постійні комплексні й радикальні заходи. Система кримінальної юстиції неспроможна власними силами виконати це завдання. З огляду на це, головна роль належить *загальносоціальному запобіганню організованій злочинності*, а саме: зміцненню української держави шляхом гармонізації відносин різних гілок влади через конституційну реформу, проведення комплексних економічних, соціальних реформ з урахуванням останніх політичних змін у країні, що будуть мати наслідком підвищення рівня життя населення, а, отже, зменшувати або усувати конкретні чинники організованої злочинності, встановленню прозорості системи прийняття рішень органами місцевої та центральної виконавчої влади, завершенню судової реформи, діям, спрямованим на активізацію

всіх ланок громадянського суспільства, декриміналізацію культурних норм і свідомості значного прошарку громадян.

Міжнародно-правові документи наголошують на важливості відповідального державного управління, активних дій, що сприяють соціальним і політичним реформам, боротьбі з корупцією і зловживаннями владою, підтримки принципу законності в державі й захисту прав людини.

Система запобігання організованій злочинності повинна бути спрямована, насамперед, на усунення можливостей для створення індустрії (промислу) отримання злочинних коштів, їх легалізації та іншого нелегітимного використання. Потрібні реальні реформи, цілеспрямовані заходи, які допоможуть «цивілізувати» розвиток бізнесу, обмежать присутність монополій на ринку, збільшать конкуренцію, сприятимуть залученню іноземних інвестицій, знизять рівень уразливості легальної економіки, щоби перешкодити можливому проникненню в неї організованих злочинних угруповань.

Заходи, спрямовані на зменшення частки тіньової економіки (завдяки прогресивним податковим реформам), захист об'єктів соціальної інфраструктури, комунального господарства від впливів злочинних організацій були важливими складниками позитивного зарубіжного досвіду контролю над організованою злочинністю.

Невід'ємним елементом запобігання організованій злочинності є заходи, спрямовані на запобігання корупції, оскільки є безпосередня залежність між цими двома явищами.

Важливими є дії, спрямовані на вдосконалення регуляторної політики держави, а також активізацію всіх ланок громадянського суспільства, включно з приватним сектором, підтримка незалежних журналістських розслідувань. Однак усі загальносоціальні заходи будуть марними без політичної волі вищих посадових осіб держави до реальних змін і подолання організованої злочинності.

Що стосується заходів *спеціально-кримінологічного запобігання*, то слід пам'ятати, що представники організованої злочинності діють системно, на відміну від багатьох державних органів і неререформованих ланок системи кримінальної юстиції. Україні потрібно нове комплексне законодавство щодо протидії організованій злочинності, яке буде розроблятися на основі національної стратегії запобігання та протидії організованій злочинності.

Ще в 1993 р. було прийнято Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Однак на даний час він є застарілим і не враховує багатьох нових рис і ознак організованої злочинності.

Необхідною умовою ефективної запобіжної діяльності є належна робота системи кримінальної юстиції. Норми, які гарантують захист свідків, більш широке застосування оперативно-розшукових засобів, у першу чергу, щодо лідерів і керівників ОГ і ЗО, повинні ефективно застосовуватись. Слід мати чітку регламентацію використання інформаторів і «підставних» фірм у викритті організованої злочинної діяльності. Зусилля правоохоронних органів повинні спрямовуватись на вживання таких заходів, що збільшують ризик для злочинців бути спійманими та покараними, ускладнюють скоєння кримінальних правопорушень, а також скорочують зиски від них. Важливою є належна координація між органами кримінального переслідування й судовою гілкою влади.

Одним із найбільш дієвих заходів протидії організованій злочинності є позбавлення злочинців можливостей використання й розпорядження отриманими в результаті кримінальних правопорушень доходами або вкладання їх знову у свою незаконну діяльність. Тому якнайшвидше слід налагодити систему контролю за витратами службових осіб, поширити безготівкові платежі, з урахуванням закордонного й міжнародного досвіду створити чітке законодавче підґрунтя для впровадження конфіскації майна осіб, що скоїли кримінальні правопорушення, насамперед, тих, які пов'язані з організованою злочинною діяльністю та корупцією. Важливим у цьому зв'язку є наявність адекватного законодавства протидії відмиванню брудних грошей.

Потрібно ширше використовувати аналітичні можливості органів кримінальної юстиції — суб'єктів протидії організованій злочинності, які повинні збирати такі дані (інформацію), що допомагатиме зрозуміти фінансове підґрунтя й рівень проникнення організованих груп та злочинних організацій до легальної економіки.

Згідно з Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» запобігання організованій злочинності здійснюється спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи (спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України), а також державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій (органи Національної поліції і Служби безпеки України; органи прокуратури України; органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України).

Зарубіжний досвід свідчить, що ефективно протидіяти організованій злочинності спроможні потужні й самостійні державні служби (агентства), які мають спеціальну компетенцію у сфері боротьби з організованою злочинністю (Великобританія, Італія, США). У деяких країнах активно діють тимчасові групи, що складаються із представників різних правоохоронних органів (це так звані «ударні» групи). Вони створюються для проведення комплексного розслідування найбільш небезпечної діяльності організованих злочинних об'єднань. Це прискорює збирання необхідних доказів, концентрує ресурси, дозволяє швидко реагувати на зміни злочинного середовища, а залучення фахівців різного профілю впливає на чіткий розподіл обов'язків.

Як було сказано вище, організована злочинність виходить за межі кордонів однієї держави. Вона є глобальним викликом світовій спільноті. Ефективна протидія організованій злочинності з урахуванням факту її глобалізації та приголомшливого розмаху отриманих нею прибутків, неможлива без скоординованої дії міжнародної спільноти, подолання міждержавних законодавчих колізій.

Найважливішим міжнародним нормативним актом, спрямованим на протидію організованій злочинності, є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята у 2000 р. в італійському місті Палермо. Конвенція спрямована на взаємодію та прискорення співробітництва між різними державами за допомогою процедур, передбачених у ній: взаємної правової допомоги, видавання

злочинців, обміну інформацією про всі аспекти кримінальних правопорушень, що охоплюються цією Конвенцією, обміну працівниками та їхнє навчання, проведення спільних розслідувань, співробітництва для конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом, спеціальних методів розслідування тощо .

Курс на євроінтеграцію потребує більш активного співробітництва України з відповідними міжнародними організаціями на рівні Ради Європи і Європейського Союзу. Видається надзвичайно доцільною участь компетентних органів України в спільних заходах країн ЄС у протидії транснаціональним організованим спільнотам і прийняття угод про правову допомогу і співробітництво України у сфері протидії злочинності як із прикордонними, так і іншими країнами Європи, а також взаємодія з такими спеціальними структурами як Європол (європейське поліцейське відомство), Євроюст (європейська організація з питань юстиції), Греко (група держав із боротьби з корупцією).